

Solà i Pujol: una qüestió de punts i comes

Joan Solà i Josep M. Pujol, han reunit esforços en *Tractat de puntuació*, libre que posa ordre en l'expressió escrita.

Solà i Pujol mantenen de fa molt una relació amical que els ha fet ara dur a cap una empresa singular. Joan Solà ha publicat coneguts i prestigiosos estudis de sintaxi catalana, i Josep M. Pujol destaca pel seu *hobby*, tota una empresa d'altra banda, la tipografia; com a tipògraf ha rebut fa no res el premi al llibre de millor disseny, impressió i relligat que dona la Generalitat de Catalunya per la col·lecció «Àuria» de l'editorial Columna.

—*Un Tractat de puntuació és poc freqüent. ¿Com va sorgir la idea d'estudiar aquest tema?*

Josep M. Pujol.—Jo tinc un treball que parla sobre totes les innombrables convencions editorials que es donen en el món de l'edició. Això és la tipografia —vull dir, cursives, cometes, etc. El treball havia de sortir a l'editorial Columna. Aleshores, el director de la col·lecció «Capitell», Pep Bargalló, em va convidar a incloure aquest tema de la puntuació. Jo, cal dir-ho tot, em vaig espantar una mica, no em veia capacitat per a donar-li el tractament que calia. I doncs vaig parlar amb Joan que em fes mitja dotzena de pàgines sobre puntuació i Joan em va obsessionar amb un exemplar de... ¿Quantes pàgines tenia?

Joan Solà.—Cent.

Josep M. Pujol.—Bé, tot això em va fer treballar molt més la part sobre convencions, i el resultat va ser un llibre més aviat gruixut. Ja ho tenien més o menys enllestit quan Joan va tenir la idea de publicar el *Tractat de puntuació* de manera independent. La cosa era senzilla, teníem el material i podia ser un llibre força útil. Quan vam decidir de posar-hi exercicis, la cosa quedava ja bastant arrodonida.

Joan Solà.—Jo vaig acceptar l'encàrrec de Pujol i allò va anar creixent. Ell va afegir tota la part d'ortografia, que no és menys interessant, ja que la gent es pensa que la sap, però potser són coses que se saben més aviat d'una manera intuïti-

va. La part tipogràfica és més convencional encara, i, per tant, o la codifiques o no hi ha manera. Penso que el tractat ha esdevingut un llibre bastant compensat; no obstant no tenir una idea prèvia del que seria, hi ha uns aspectes tipogràfics molt llargs, molt precisos i amb molt de detall, i uns aspectes gramaticals que, realment, no existien en català. ¿Quina falta feia un tractat d'aquesta mena? Realment cap, les humanitats són una mica un luxe, ¿no?

—*Això ens pot dur a una pregunta: ¿quins són els antecedents? ¿Què hi heu trobat en la vostra recerca sobre el tema?*

Joan Solà.—Al principi sempre semblava que d'aquests temes no hi haurà res; però quan vas preparant i introduint-te en el tema, t'adones que ¡Déu n'hi do el que hi ha! Arà, coses que una vegada llegides i estudiades tampoc eren massa importants. El gruix eren obres de tipus escolar que no hi afegeixen res. Els autors no n'aprofundeixen i, aquesta i no altra hem volgut que fóra la nostra tasca.

—*¿Potser hi havia una voluntat d'integrar tots aquests materials dispersos i fer-ne una normativa, encara que potser sona massa pretencios?*

Josep M. Pujol.—Bé, més que normatiu diria que és explicatiu. Hi ha unes convencions gramaticals que permeten de parlar-ne i d'altres que són inevitables o, com diu Joan, hi ha coses que poden estar puntuades de diverses maneres. Això és molt important perquè la puntuació és no sols una norma que encotilla l'escriptor, sinó una sèrie de recursos que l'ajuden a expressar-se. A mi m'agrada molt la part de les convencions gramaticals o de puntuació perquè són molt importants a l'hora de veure el conjunt.

Joan Solà.—Molts lectors d'aquest tipus de llibre hi busquen la recepta, la píndola màgica que els doni les solucions i, nosaltres, de formació intel·lectual, som una mica rebecs a aquest tipus de discurs.

—*¿El llibre està adreçat a algun sector en particular? Vull dir, ¿heu pensat en un públic universitari, en un públic més ampli?*

Joan Solà.—En principi el llibre gros del qual formarà part aquest experiment, excloent-se els exercicis, està pensat per a un públic més aviat de professionals de les lletres, potser ni tan sols de la filologia. Però hem procurat que la redacció fos del tipus que hi pogués accedir tota persona interessada en el tema.

—*¿Heu estudiat, a l'hora de fer el llibre, escriptors catalans?*

Josep M. Pujol.—Hi ha exemples agafats de diversos escriptors. No ho diem, però hi ha Carner, Ribas, Salvat-Papasseit o textos de diaris, d'alumnes amb problemes de puntuació.

Joan Solà.—Sí, molts textos procedeixen d'alumnes perquè ells són els que tenen els problemes reals.

—*Amb Tractat de puntuació apareix bastant freqüència la revista EL TEMPS ¿Podríem parlar d'alguna diferència substancial entre el País Valencià i la resta dels Països Catalans?*

Joan Solà.—Bé, la revista EL TEMPS té unes pràctiques lingüístiques que, voluntàriament, l'aproximen a allò que intentem anomenar llengua estàndar, és a dir, un tipus de llengua vehicular que serveixi per a la comunicació culta per a tots els territoris de llengua catalana. En aquest sentit, no hi ha cap diferència entre EL TEMPS i qualsevol altre mitjà; ara bé, una cosa que el distingeix radicalment, no ja EL TEMPS sinó algunes editorials del País Valencià, almenys Tres i Quatre, és que ha adoptat el sistema de signes d'admiració i interrogació dobles, i això és una posició que nosaltres potser vam provocar, i en aquest punt portser sí que són diferents; així, hem de reconèixer el deute amb aquesta editorial de prestigi i amb EL TEMPS per haver seguit les nostres indicacions.

Josep M. Pujol.—Aquesta qüestió és un cavall de batalla des de fa molts anys.

—*¿Per què defensar aquesta manera doble de posar els signes d'interrogació i d'admiració?*

Joan Solà.—Jo, el que en penso és molt senzill. Aquest país fa batalles per coses que no tenen cap importància i es deixa perdre altres coses de gran importància sense tan sols traure les llances i, a la meua manera de veure, el fet que hi hagi un signe davant i un altre darrera o que no hi siguin no té cap importància en un principi. Aleshores, ¿per què ho defenso? Doncs, perquè penso que l'aberrant és adoptar un sistema que és absolutament arbitrari: ara hi posem dos signes, després un.

Josep M. Pujol.—El que sembla que queda clar després d'aquest llibre és que la licitud de posar un o dos signes és total, però unes vegades posar-lo i altres no, no té coherència i no té cap futur possible.

Joan Solà.—Aquest sistema intermedi respon a la voluntat de no cedir en aquest terreny, però la realitat punyent és comprendre que no és possible no cedir-hi. Aquí hi ha un problema de base: les llengües romanes, que són les que ens afecten ara, es divideixen en dos tipus: les que

sintàcticament marquen la diferència, per exemple invertint el subjecte o introduint una partícula morfològica, i unes altres llengües que no la marquen, que són l'italià, el castellà, el portuguès i el català. Ara bé, hi ha un argument important per part d'alguns dels nostres detractors: si l'italià no utilitza els dos signes, ¿per què els ha d'utilitzar el català? La resposta és senzilla i és que, si bé hi ha llengües que no han discutit això —potser perquè no han sentit la necessitat històrica—, nosaltres fa anys que ho fem. Un país que contínuament s'està plantejant problemes no pot dir que no és un problema. S'ha de resoldre d'una manera racional i racional és recórrer a l'estructura sintàctica. I l'estructura sintàctica del català és gairebé la mateixa del castellà. Fins i tot diria que pitjor perquè el castellà encara accentua les paraules que són interrogatives i nosaltres ni això. Per tant estem en inferioritat de condicions i la no defensa d'aquest sistema només pot venir d'un escrúpol polític.

Josep M. Pujol.—Si en compte d'això diem que el castellà és el mateix cas del català, el problema, psicològicament, desapareix. Fins i tot el mateix Fabra no va excloure mai la possibilitat de posar-hi el signe inicial. No hi ha una tradició, no es

pot aplicar cap catecisme o recepta del mestre en aquest cas.

—*¿En la vostra recerca heu trobat alguna qüestió que no estigués prou estudiada?*

Joan Solà.—El llibre pot servir per a donar una organització interna, una coherència, a pràctiques desgavellades. Per exemple, en el cas del guió davant els diàlegs o en el cas dels pleonasmes. Hi ha un esforç d'estandardització. Crec que, no obstant ser nosaltres els autors, s'hi ha fet una dissecció clara i s'hi ha marcat en tot moment quines conseqüències podia tenir això per a la puntuació.

Josep M. Pujol.—És important també que, en matisar el problema dels pleonasmes, una sèrie de comes que els correctors utilitzen, deixin de ser obligatòries, o deixin de ser dramàtiques.

—*¿Hi ha algun objectiu global en el llibre?*

Josep M. Pujol.—Potser millorar la presentació escrita de la llengua. I una altra que era important: la consideració social de la llengua s'ha fixat en determinats punts d'ortografia o de lèxic en detriment d'altres qüestions més importants o més profundes com són la sintaxi. I, naturalment, la puntuació és un reflex de la sintaxi.

—*Una cosa de la qual sempre es queixen els correctors és que hi ha grans escriptors que realment no saben fer una frase o no saben puntuar.*

Josep M. Pujol.—El que passa és que, de vegades, per una puntuació defectuosa et pots carregar una bona frase.

Joan Solà.—L'escriptor, quan escriu, té sempre o pot tenir una doble consciència, la consciència del que vol dir i la consciència formal de la manera de dir-ho. Jo em penso que en certs casos una cosa no exclou l'altra; la manca de forma no et dona dret a negar un valor al contingut. Almenys en alguns casos. Però resulta que hi ha autors que no tenen aquesta autodisciplina reflexiva. Puntuar, és, en gran part, una qüestió reflexiva, és una qüestió d'autoreflexió d'això que tu mateix vols dir.

Solà i Pujol continuen parlant dels signes, dels problemes concrets, hi posen exemples, debaten el paper que hi té la intuïció, s'atropellen, es contesten, s'interroguen mútuament. Ho fan amb una compenetració envejable que ens parla de la importància que una col·laboració futura entre tots dos pot significar per a fixar la llengua.



Solà i Pujol asseguren que la defensa de certs sistemes només pot venir d'un escrúpol polític.

Xulio Ricardo Trigo